

## Modul III:

### *Troslære*

---

Øyvind Gaarder Andersen

## Dogmatikk 2

Nedenfor følger flere stikkord og punkter knyttet til pensum, ut fra Modalslis bok.

Se først *tillegget* på fronter angående *Kanon* (scannet inn fra: Torben Christensen: *Kyrkohistoria*, Stockholm 1969, s. 68 – 69.) Dette tillegget gjelder kp. 2, *Den Hellige Skrift*, hos Modalsli (Kp 2,2: Kanon)

Nå det gjelder Brunner og Barths debatt om naturlig gudsåpenbaring, se tilleggene på fronter om Brunner og Barth.<sup>1</sup>

Kp. 5, *Loven og evangeliet*, kommer vi tilbake til i forbindelse med rettferdiggjørelsen. Fra kp. 4 går vi rett til kp. 6 om Gud.

### Kp. 6: GUD

Også det moderne mennesker kan være avgudsdyrker:

Luther: en gud er det vi setter all vår lit til

Paul Tillich (den meget liberale teologen): Gud - vårt "ultimate concern", det som ytterst sett/dypest sett angår oss, det som angår oss mer enn noe annet.

F. eks.: Man gjør seg selv til sentrum og de gudene en selv "utnevner" til å hjelpe seg. Det kan være mye...! (Lommeboken, Partiboken,...)

### Gud er personlig

*God is a **personal** God. He has a perfect mind and will, he is full of love and concern, He is a righteous judge. He wants to talk with us and have fellowship with us. This is only possible for personal beings. And God is personal in the most perfect way.*

*He is not just a mystical power, penetrating the universe as many mistakenly think. That view is called **pantheism**: God is impersonal - only the power or energy of the universe. **But pantheism is wrong**. On the contrary God is the origin of the personal. He is our Father and Creator.*

*If you want to find out what God is like, look at Jesus. He has shown us how God is.*

---

<sup>1</sup> Fra Heinz Zahrnt: *Saken gjelder Gud*. Gyldendal, s. 50 – 51 og 54-55.

Francis Schaeffer, en av de store apologetene i forrige århundre, hevdet at om en tester de ulike livssyn på virkeligheten, så er det bare Bibelens forklaring som stemmer. Grunnleggende sett er det ikke mange alternativer. Er vår opprinnelse **upersonlig eller personlig**?

Schaeffer fortalte hvordan debattanter kunne stille ham spørsmålet: Hvor kommer så Gud ifra? Og så lente de seg tilbake med pipen i munnen og trodde at de hadde satt ham fast.

Svaret hans var: **Noe må alltid ha vært**. Spørsmålet er om det som alltid har vært er upersonlig: materie, energi eller noe annet. Eller om det som alltid har vært, er personlig - altså Gud.

La oss se litt på de ulike alternativene. Og mye av det som skrives i dette kp., er skrevet under inspirasjon av Francis Schaeffer.

## I. Upersonlig opprinnelse

### 1. Materialisme

**Upers. Uprs. Upers.**

**Masse + tid + tilfeldighet = Menneske**

**Ape/ku/stein**

Men hvordan forklare at vi er personer, med alt hva det innebærer, om forklaringen på vår eksistens likevel er: materie, energi og tilfeldighet? En slik forklaring duger ikke!

Dette reiser også med full styrke spørsmålet om meningen med menneskelivet.

Schaeffer henviser her til Jean-Paul Sartre (en annen av de kjente eksistensialistene, ateist) som sier: Intet endelig (begrenset/finite) punkt har mening uten at det har et uendelig (infinite) referansepunkt. Mennesket er personlig, men ikke uendelig. Derfor er det ikke et tilstrekkelig integrasjonspunkt (samordningspunkt) i seg selv.

### J. Monod

*"Jeg kan se at det ikke er noen kjærlighet og at det ikke er noen mening i den materialistiske vitenskap som jeg tror på... Jeg vet jeg er teleonomisk (leter etter hensikt), jeg er "Homo Sapiens". Jeg ønsker å finne mening, men jeg vet at det ikke er noen mening... Min tanke er laget for mening - og der er ingen mening...*

*Den filosofien jeg tror på - nemlig at alt er grunnlagt på tilfeldighet, materie og energi, og at det ikke er noe annet - den frustrerer meg til døde. Men fordi dette er sannheten, må jeg tro det inntil døden".*

## 2. Panteisme

Gud er ikke personlig . Gud forstås som en kraft, en kraft som gjennomstrømmer tilværelsen, som bærer den. Det er urkraften bak alt, selve kjernen i det som er.

Panteistisk gudsoppfatning er utbredt mange steder, for eksempel i **hinduismen** (også **Transcendental Meditasjon**) og **kinesisk religion**. **New Age** er i det hele tatt preget av panteisme.

### **Panteismen er like lite et svar som materialismen !**

Opprinnelsen er like upersonlig som materie, energi og tilfeldighet. Enten det er en materiell kraft eller en åndelig kraft, er den like upersonlig. Man kan ikke samtale med den, ikke ha personlig fellesskap med en den. Det hjelper ikke å kalle denne kraften eller energien for Gud, for det som er upersonlig, blir ikke mer personlig ved at det omtales som guddommelig.

Riktignok taler tilhengere av dette syn ofte om denne kraft med personlige uttrykk: "Gud, Han..." Men analyserer man nærmere hva som menes, finner man at disse uttrykkene er billedlige å forstå.

Og vi trenger ikke å skamme oss over treenighetslæren! Den understreker bare ytterligere hvor personlig Gud er. Han satt der ikke mutters alene i evigheten, men fra evighet av fantes det kjærlighet og fellesskap i Guddommen (Joh. 17, 24).

**Se mer om dette i min bok *Våg å tenke – våg å tro!*, s. 95 – 106.**

### **Noen andre av Guds egenskaper**

Evig (Ps. 90, 2; Rom. 1, 20)

Allvitende (Ps. 139, 1-3; 147, 5; Rom. 11, 33-36; Hebr. 4,13)

Allestedsnærværende (Ps. 139, 7-12; Apgj. 17, 28; Jerm 23, 24)

Allmektig (Ps. 115,3; Luk. 1,37; Matt. 28,18)

Kjærlig (1. Joh. 4,8 og 16; Joh. 3,15)

Hellig (Jes. 6, 3; Åpb. 4,8)

Trofast (2 Kor 1,18; Åp 19,11)

Rettferdig (Gen. 18, 25; Rom 3,26)

## **DEN TREENIGE GUD**

Vranglærer:

### TRITEISME

Ikke tre guder

### UNITARISME

Ebjonittisme (Jesus bare et menneske utrustet med DHÅ) i gammel og moderne utgave

JEHOVAS VITNER: Jesus ikke Gud (ikke Gud Sønnen), men Guds første/yppeerste skapning > altså skapt (som den fremste/første av englene)

ARIUS, ca. 300 e. Kr: 1) Skapt > en tid da han ikke var 2) Ikke Gud, men fortjener å tilbedes som Gud.

Dette punkt 2 ikke hos Jehovas vitner (kan ikke be til/tilbe Jesus/ ikke synge våre lovsanger)

Kirkemøtet i Nikea, år 325/ Den Nicenske trosbekjennelsen

## MODALISME

"JESUS ONLY": FORNEKTER TREENIGHETEN (MODALISME)

Matt. 28, 19 <> Apgj. 8, 16. (William Branham)

(Avvist av Assemblies of God 1916) Se Luk. 9, 34-36; Joh. 17,1; 16,7

## **Det bibelske grunnlag for treenigheten**

De triadiske formlene f. eks.: Matt. 28, 18-20; 2. Kor. 13, 13; sml. 1. Kor. 12, 4-6; Ef. 4, 4-6

## **Faderen**

I GT

I NT: Abba! (pappa) Fader vår

Et nært indretrinitarisk forhold; Matt 11,27; Mark 14, 36.

Barnekår/ vi, Guds barn: Gal. 4, 5; Ef. 1,5

## Presisering:

Hvilke assosiasjoner har begrepet far i ulike kulturer, eller for mennesker indiv. sett, pga deres barndomserfaringer, osv.?

Også bilder fra morsrollen i Bibelen.

Luther om: Den skjulte Gud - Den åpenbare Gud (Jfr. Deut. 29, 29) Jes. 45, 15

## **Sønnen**

NOEN SKRIFTSTEDER:

Ordspr. 8,1 + v. 22-31 < om visdommen/bilde på Jesus:

MEN: 1) Lese Bibelen i sammenheng 2) NT over GT

Joh. 1,1: "...og Ordet var Gud" ("uten best. art")

...και θε\_ς \_ν \_ λόγος

og Gud var ordet: Gresk grammatikk > subst. i best. form, ikke art. når de er foranstilt verbet.

Joh. 3, 16: enbåren: monogenes < ikke nødvendigvis fødsel: Også eneste i sitt slag.

Rom. 9,5; Joh. 1,18

## **JAHVISTISK KRISTOLOGI<sup>2</sup>**

---

<sup>2</sup> Se Sverre Aalen, Guds Sønn og Guds rike, Oslo 1973, s. 271-287.

## JAHVE: NAVNET PÅ GUD I GT (JEHOVA EN FEILLESNING)

1) Disiplenes forhold til Jesus er analogt med menneskers forhold til Gud i GT  
Luk. 12, 8-9/ Matt. 10, 18 (< Salme 44, 23); Matt. 10, 37 (Jfr. Deut. 6, 5)

2) Jesus handler i roller som ifølge GT tilkommer Gud  
Mark. 2, 5-7; Mark. 13, 31 (jfr. Jes. 40, 6-8)

3) Disiplene i aktivitet i kraft av Jesu jahvistiske selvbevissthet  
Matt. 18, 20 < 5. Mos. 12, 5

JAHVE, \_\_\_\_\_, for hellig til å uttales. Derfor leste man i synagogen: ADONAI der det stod Jahve. (ADONAI = HERRE) >APG. 2, 36

I DE SKRIFTLÆRDES SKOLER: Lest man NAVNET istedenfor ( Filip. 2, 9-11)

## Den Hellige Ånd

I tillegg til "de triadiske formlene", se bl.a.:

Joh. 14; 16-17; 16, 7-9: Parakleten - talsmannen, hjelperen

Ef. 4, 30; Apg 5, 3-4

## Sammenfattende om treenigheten

I oldtiden arbeidet forskjellige teologer med treenighetslæren. Vi finner ulike utforminger og betoningar. Noen tar utgangspunkt i og betoner mest enheten, andre treheten.

Tertullians (ca. 160-220) terminologi ble betydningsfull:

En substans (vesen) - tre personer. Med substans menes her det som består alene og i kraft av seg selv.

### Transcendent/ immanent

Disse begrepene kan brukes noe ulikt, alt etter hvilken sammenheng de står i. Gud er transcendent, det vil si: han eksisterer forut for og uavhengig av sitt skaperverk. Skaperverket er ikke en del av ham. Enhver form for panteisme er vranglære.

En immanentistisk gudsforståelse kan bety det samme som en panteistisk gudsforståelse.

Nå bruker Modalsli både uttrykkene transcendens og immanens (s. 90) om Gud. Med immanens mener han da ikke panteisme, men Guds nærhet - ubundet som han er av tid og rom.

## De oldkirkelige bekjennelser

### DEN APOSTOLISKE TROSBEKJENNELSE (APOSTOLIKUM)

Noen nøyaktig datering ikke mulig. Antakelig fått sin endelige form engang på 400-tallet.

### DEN NIKENSKE TROSBEKJENNELSEN

Bakgrunn: Striden om arianismen, ikke minst ført av Athanasius.

Kirkemøte i Nicea år 325. Ytterligere strid.

Kirkemøte i Konstantinopel år 381 > Den nikeno-konstantinopolitanske trosbekjennelse > som vi har den.

### Filioque

Vest-kirken fant det riktig å gjøre en tilføyelse, på en synode i år 809, i den opprinnelige tekst: filioque (og sønnen).. Ånden utgår fra Faderen og Sønnen. Hensikten var å fremheve klarere de tre personenes likeverdighet.

Østkirken (den ortodokse kirke) har ikke akseptert denne tilføyelsen De bekjenner: "Ånden utgår fra Faderen". Østkirken betoner de tre personenes vesensenhets, men henviser samtidig til ordene om at Faderen er større enn Sønnen (Joh. 14, 28).

### DEN ATHANASIANSKE TROSBEKJENNELSEN

Knyttet til Athanasius' navn, men er senere enn ham. Vet ikke hvem som er forfatter (som ved Apostolikum). Kan tidfestes til 500-tallet.

Disse tre bekjennelser, eller symboler, er økumeniske. Det vil si Østkirken vil ikke akseptere Nicenum og Athanasianum på grunn av filioque. Men ellers er den enig i innholdet. Treenighetslæren spiller en stor rolle i Østkirkens teologi.

For mer utdypning, og forklaringer angående filioque, se Alister McGrath: Christian Theology, i kp. om treenigheten.

## Kp. 7: SKAPELSEN

Skapelsen har vi allerede berørt i forbindelse med behandlingen av temaet Gud. (Se drøftelsen av vår opprinnelse som personlig eller upersonlig.)

Hele treenigheien med ved skapelsen. Se Modalsli s. 107.

Skapelse og forløsning hører sammen. Det er meningsløst å tale om frelsen uten å tale om skapelsen. Den Gud som frelser er den samme Gud som er skaperen.

Det syn vi finner i gnostisismen, og beslektede retninger, må avvises.

### I begynnelsen

Gud skapt alt. Ingen upersonlig opprinnelse. Ikke et eller annet stoff, energi eller noe som er først. Heller ikke en eller annen åndelig kraft eller energi.

Alene den treenige Gud - Fader, Sønn og Hellig Ånd - er fra evighet av. Alt annet er skapt av ham.

**Av intet (ex nihilo)** skapte Gud. Det betyr at det dreier seg om skapelse i absolutt forstand. Det var intet stoff han formet fra først av. Før han skapte var intet - utenom ham selv, heller ikke engler eller andre himmelske vesener.

Gud skaper ved sitt ord. (Gen. 1; Ps. 33,6; Kol. 1,16; Joh. 1,3)

**Gnostisismen:** En laverestående Gud skapt **den materielle verden**. Sammenheng med et fall i den lavere region av den egentlige, åndelige verden. Dermed, den materielle verden sett på som noe lavtstående og mindreverdig – ja, som ond. (Modalsli, s. 108)

*Typisk for mye gresk tenkning.*

Helt annerledes enn hva Bibelen sier. Kirkefedrene bekjempet gnostisismen. Den kristne skapertroen angrepet.

### Creatio continua

Vi kan tale om creatio prima og creatio continua, Guds fortsatte og opprettholdende skapelse (Apgj. 17, 28). Ikke deisme.

Skaperordningene av Gud. Lovmessighet/ gode ordninger. Vi er Guds medarbeider også her. Nær sammenheng mellom natur og kultur.

### SKAPNINGENS KVALITETER

- Skapningen er gudvillet

- Skapningen er god. Bra apologetisk poeng: "Skaperverkets godhet er...betingelsen for at vi mennesker erfarer det onde som ondt: Hadde ikke skaperverket vært gitt i vår erfaring som noe grunnleggende godt, ville ikke erfaringen av det onde fremstå som..."slik skal det ikke være"...skaperverkets godhet fra Guds hånd...det som driver mennesket til å protestere.." (J.O. Henriksen, Guds virkelighet, s. 94)

## HVORDAN TOLKE BIBELENS SKAPELSESBERETNINGER?

Big Bang? Evolusjon? (Se min bok *Våg å tenke – våg å tro!* for utdypninger fra min side.)

### **Slektsregistre og tidsberegning**

(Fra *Våg å tenke – våg å tro!*, s. 172 – 173)

Om man følger slektsregistrene i Bibelen, kommer man til at Adam og Eva levde for rundt 6 000 år siden. Det er et klassisk synspunkt. Men må man fastholde dette for å være bibeltro?

Jeg mener at man ikke skal det. Det skaper bare unødige problemer og konflikter i forhold til vitenskapelig forskning. Hvordan man leser slektstavlene, har å gjøre med tolkningen av det som står der.

### **Matt 1,8 og 1 Krøn 3,10 - 12**

La oss sammenligne to skriftsteder for å illustrere: Matt 1,8 og 1 Krøn 3,10 - 12. Her finner vi den samme listen over konger i Jerusalem.

Asa fikk sønnen Josjafat. Josjafat fikk Joram. Joram fikk Ussia (Matt 1,8).

...Asa, hans sønn Josjafat, hans sønn Joram, hans sønn Akasja, hans sønn Joasj, hans sønn Amasja, hans sønn Asarja... (1 Krøn 3,10-12).

Vi ser at Asa, Josjafat og Joram sammenfaller. Men hvor ble det av Ussia i listen i 1 Krøn 3,10-12? Asarja er den samme som Ussia. Det ser vi når vi sammenligner Kongebøkene og Krønikebøkene (2 Kong 14,21; 15,1-7; 2 Krøn 26).

Men mens vi i Matt 1,8 får inntrykk av at Joram var far til Ussia, ser vi av Krønikeboken at Joram faktisk var hans tippoldefar. Dette er imidlertid ikke noe problem for semittisk tankegang, for der er det stamfaren som teller.

Tilsvarende leser vi i 1 Krøn 26,24: "Sjebuel, sønn av Moses' sønn Gersjom, var overoppsynsmann over skattene." Dette var på Davids tid, og det var gått noen hundre år siden Moses levde. Men det viktige var at Gersjom, Moses' sønn var hans stamfar.

Jesus ble kalt Davids sønn, men David levde tusen år før Jesus. Og jødene kalte seg Abrahams barn, og de levde to tusen år etter Abraham.

Abraham levde ca. 2 000 år før Kristus. Det kan vi slå fast. Men hvor lang tid som har gått før det, skal vi være varsomme med å si. Navnene i slektstavlene må nok være spesielt utvalgte. Om så ikke skulle være tilfelle, ville nemlig Noah ha levd til Abraham var rundt 50 år gammel. Og Noahs sønn, Sem - stamfar til semittene - ville ha overlevd Abraham. Dette synes ikke å stemme med det bildet Bibelen gir oss. (Se Francis Schaeffer: *Genesis in Space and Time*, 1972, s. 122-124.)

Derfor skal vi ikke lage noen lære om når syndfloden fant sted, eller når mennesket ble skapt.

### **Noen sammenfattende kommentarer**

De offensive kristne vitenskapsmenn som Phillip Johnson representerer tenker annerledes enn de tradisjonelle kreasjonister. De har hevdet at jorden er relativt ung. Det føler ikke Johnson og de andre seg forpliktet til å mene. Men han går skarpt mot evolusjonsteorien - brukt som argument mot gudstroen.

Om man velger det syn at Gen. 1 og 2 i stor grad er en profetisk-billedlig fremstilling av det faktum at Gud har skapt altet, gir det en veldig frihet.

På den annen side: Er det slik teksten skal leses? Selv om ikke alt er fortalt, men bare litt, så er grunntrekkene i skapelsesberetningene sanne. Informasjonen vi er gitt er sann, men ikke uttømmende.

Minimum som må fastholdes: Adam og Eva er konkrete historiske personer, ikke noen bilder/ symboler bare.

### **Kommentarer til noen andre punkter**

Lov og evangelium perspektiv på skapelsen

Skaperverket en gave. Men innebærer også forpliktelse (Modalsli)

Avvisning av:

- deismen
- panteismen
- monisme
- dualisme (Bibelen lærer en etisk dualisme, men ikke en metafysisk, prinsipiell dualisme, dvs bare Gud er fra evighet av)

Kristendommen er monoteistisk !

## **MENNESKET (under kp. 7)**

3 viktige elementer: 1) Mennesket - skapt i Guds bilde 2) Mennesket er fallent/ en synder 3) Hva mennesket er ment å være, er åpenbart i Jesus Kristus!

### JEG SKYLDES IKKE MEG SELV

Mitt liv en gave! Jeg en del av helheten: Kristent forstått, ja! Panteistisk forstått, nei!

Avhengig av skaperverket: Ja, av Guds skaperverk. Mitt liv er ikke likegyldig: Denne sannhet møter et enormt eksistensielt behov, ikke minst hos det moderne menneske.

### **Fantes døden før syndefallet?**

Modalsli mener: aldring og død en realitet i naturen og for dyrene også før syndefallet.

Mennesket ikke legemlig udødelighet i seg selv. Men ikke Guds mening at mennesket skulle dø.

Aksel Valen-Senstad: Teologien påvirkes av dennesidig erfaring/ tenkning når det sies at død/ forgjengelighet hører opprinnelig med til Guds skaperverk. Døden er syndens lønn (Rom. 5,12). Vitenskapen og filosofien forholder seg til den falne verden, påpeker han. Valen-Senstad argumenterer meget sterkt her (Kristen dogmatikk, s. 370ff.)<sup>3</sup>

Men A. Valen-Senstad mener også: mennesket har fått en udødelig sjel, ikke fordi mennesket lever av seg selv og av sin egen kraft. Det er gammel gresk tenkning. Udødelighet er noe mennesket har bare fordi Gud oppholder livet. Guds oppholdelse av skaperverket er et *under* (A. V.-Senstad, s. 175-176).

---

<sup>3</sup> Aksel Valen-Senstad: Kristen Dogmatikk. Oslo 1979, s. 370-371.

### **Skapt i Guds bilde**

Den "nyere" fortolkning av hva som menes med gudbilledligheten i Gen 1: Relasjonen Gud - menneske det vesentlige. Den forutsetter igjen visse evner (Jfr. Rom 1, 18 - 20; 2, 14-16)

For Luther: gudbilledligheten er menneskets opprinnelige rettferdighet.

Francis Schaeffer betoner sterkt: Mennesket personlig fordi Gud personlig. Mennesket skapt i Guds bilde som personer (se ovenfor, pluss min bok *Våg å tenke - våg å tro!*)

Pinsvenner vil kanskje betone: Gud er Ånd. Mennesket skapt i Guds bilde, som et åndsvesen (Joh. 4,24).

### MENNESKET STÅR I FIRE RELASJONER

1) Til Gud 2) Til det medmenneskelige felleskap: ektefelle, familie... 3) Til seg selv 4) Til naturen

### MENNESKET SKAPT I GUDS BILDE > MENNESKEVERDET

- Det enkelte menneskes ukrenkelighet
- Livets ukrenkelighet (abort, euthanasi...)

### MENNESKET - GUDS MEDARBEIDER

## **Kp. 8. SYNDEFALLET OG DET ONDE**

For en mer utførlig behandling av det ondes problem, se min bok *Våg å tenke – våg å tro!* (s. 9 – 67)

### EN KOMMENTAR TIL DET ONDES PROBLEM

John Hick skiller mellom den augustinsk-thomistiske tradisjon og "en annen teologisk tradisjon som går tilbake til Ireneus."

Jeg har lært mye av John Hick, ikke minst av hans behandling av *den frie-vilje-løsning*. Det jeg skriver om "Et beskyttet bur" eller et hedonistisk paradisi er likeledes hentet fra ham. Men John Hick er samtidig en meget liberal teolog. Han bruker Ireneus på en høyst "u-ireneisk" måte, ved å benekte et historisk syndefall.

Et interessant punkt hos Ireneus: Han mener at mennesket ved skapelsen, åndelig sett, var som et barn som skulle vokse opp til å bli Kristus lik.

John Hick formulerer dette som en skapelse av mennesket i to faser. Så langt er det vel og bra - og meget bra! Men i motsetning til Hick lærer Ireneus klart og bibelsk om urtilstanden og syndefallet. Hick derimot er her på avveier. Han tolker syndefallsberetningen som en myte. Han ser på mennesket i lys av evolusjonsteorien. Mennesket som er blitt til slik, skal så utvikle gudsbevissthet - og bevege seg bort fra selv-sentrert. Mennesket ble skapt fallent.

Dette blir helt umulig å hevde om man skal være tro mot Skriften, og det bilde vi der får av Gud.

I boken *Våg å tenke – våg å tro!* tar jeg opp *den frie-vilje-løsningen* og begrunner den (s. 11 – 21).

## Spørsmålet om djevelens opprinnelse

Nå var det, ifølge Bibelen, ikke mennesket som først introduserte det onde i tilværelsen. Slangen var allerede der og fristet mennesket (1 Mos 3). Hvor kom slangen fra? Hvordan ble han til?

Slangen er den samme som djevelen, eller Satan, som han også kalles for. Det ser vi klart av Åpenbaringsboken 12: *Den store drage ble kastet ned, den gamle slange, han som kalles djevelen og Satan...*(Åp 12,9).

*Djevel* kommer av det greske ordet *diabolos*, og betyr *baktaler*.

*Satan* er hebraisk, og betyr *motstander*.

Djevelen er opphavsmannen til det onde. Hvordan? Det klassiske kristne svaret er at han var en engel av høy rang som falt. Han gjorde opprør mot Gud.

Hvordan kan vi se at det er dette Bibelen sier oss? Det er ikke en enkelt tekst som forteller oss det, men det er den eneste konklusjon vi kan komme til når vi leser hva Bibelen sier. Vi må huske at når vi studerer Skriften, må vi ikke bare lese enkelt-skriptsteder. Vi må se på sammenhengen - og på helheten av Bibelens budskap.

Det er to alternativ, som kunne tenkes rent hypotetisk, men som må avvises med en gang: 1) Djevelen har alltid eksistert. 2) Djevelen ble skapt som djevel. Begge disse syn strider mot Skriften. La oss se på hvorfor:

### 1. Djevelen har ikke alltid eksistert.

Det er umulig, ut fra Bibelen, å hevde at djevelen alltid har eksistert. Bare Gud er fra evighet av, alt annet og alle andre er skapt av ham - også englene (Kol 1,16-17).

Dersom vi skulle hevde at djevelen er evig, ville vi ikke lenger være monoteister (monoteisme betyr tro på én Gud). Vi ville ha trodd på to guder, en god og en ond, og vi ville ha brutt det første av de ti bud: Du skal ikke ha andre guder enn meg (2 Mos 20,3). Den som er fra evighet av, er nemlig guddommelig.

### 2. Djevelen ble ikke skapt som djevel

Det er heller ikke mulig, ifølge Skriften, å si at Gud skapte djevelen som djevel. Gud er god, han er kjærlighet (1 Joh 4,8) - det går som en rød tråd gjennom hele Bibelen. Derfor vil man komme helt på kollisjonskurs med Skriften om man skulle si at Gud skapte djevelen som et ondt vesen.

Da står vi igjen med et tredje alternativ, det alternativ Skriften selv gir oss.

### 3. Djevelen er en fallen engel

Hvilke skriptsteder har vi så som tilsier dette?

Vi kan begynne med 2 Pet 2,4: "For Gud sparte ikke de engler som hadde syndet, men styrtet dem ned i avgrunnen, der de blir holdt i varetekt i mørkets huler inntil dommen."

Av det som sies her, ser vi at englene også er personlige vesener. Bare personer med fri vilje kan synde, og holdes ansvarlig og dømmes for det. Engler har altså falt. Åp 12 kaster enda mer lys over spørsmålet:

Det ble en strid i himmelen: Mikael og hans engler tok til å stride mot dragen. Og dragen stred, og dens engler. Og de kunne ikke stå seg, og det ble ikke lenger funnet sted for dem i himmelen. Den store drage ble kastet ned, den gamle slange, han som kalles

djevelen og Satan, han som forfører hele verden. Han ble kastet ned på jorden, og hans engler ble kastet ned med ham (Åp 12,7-10).

Dragen, som altså er djevelen, fører krig mot Gud med sine engler. Det tyder på at han er lederen for de engler som har gått til opprør mot Gud. Sammenholder vi 2 Pet 2, 4 med Åp 12,7-10, er det tydelig at djevelen er en fallen engel, og de falne englers leder.

Ofte henvises det også til Jesaja 14 og Esekiel 28 angående djevelens fall. I Jes 14 leser vi:

Hvor du er falt ned fra himmelen, du strålende stjerne, du morgenrødens sønn! Hvor du er felt til jorden, du som slo ned folkeslag! Det var du som sa i ditt hjerte: Til himmelen vil jeg stige opp, høyt over Guds stjerner vil jeg reise min trone. Jeg vil ta sete på tingfjellet i det ytterste nord. Jeg vil stige opp over skyenes topper, jeg vil gjøre meg lik Den Høyeste.

Nei, til dødsriket skal du støtes ned, til hulens dypeste bunn (Jes 14,12-15).

Nå står det i vers 4 i det samme kapittel at dette er en spottevisе om Babels konge. Hvordan kan det da sies å gjelde djevelen? Vi kan forklare det på denne måten: I beskrivelsen av Babels konges synd, av hans hovmod og fall, bryter det igjennom en skildring av selve urfallet - av djevelens fall. Det er jo i hans fotspor Babels konge følger.

Vi ser av Jes 14 at djevelen ikke var fornøyd med, som skapning, å være under Gud. Det var hovmod og misunnelse som lå bak. Han ville bli lik Gud, han ville bli Gud - og gjorde opprør mot Gud.

Lucifer er et navn som gjerne brukes om djevelen. Det er hentet fra denne teksten. "Du strålende stjerne" omtales han som. Det er et billedlig uttrykk som forteller at han var en mektig engel. På latin er dette blitt oversatt med Lucifer, som betyr "lysbringer". Han var en lysets engel, men ble en mørkets engel i stedet for.

Noe tilsvarende leser vi i Esek 28,13-17. Ordene rettes til Tyros' konge (v. 12). Men, som i Jes 14, bryter det også her igjennom en skildring av selve urfallet i beskrivelsen av Tyros' konges synd og fall. Tyros' konge følger óg i djevelens fotspor. Esek 28,13-17 er en beskrivelse av både Tyros' konge og Satan.

En *salvet kjerub* kalles han for, det vil si en mektig englefyrste (v. 14) *Ditt hjerte opphøyet seg for din skjønnhets skyld. Du ødela din visdom på grunn av din glans* (v. 17). Det var hovmod og misunnelse som lå bak fallet.

Denne englefyrsten, som ble til djevelen, lokket også andre engler med seg. Hvor mange vet vi ikke. Kanskje finner vi en antydning i Åp 12,4? "Med halen dro den med seg tredjedelen av stjernene..." Betyr det at en tredjedel av englene fulgte djevelen? Kanskje, men det er bare en mulig, ikke en opplagt tolking av dette verset.

(Fra *Våg å tenke – våg å tro*, s. 22 – 24.)

HELT NØDVENDIG Å FASTHOLDE ADAM OG EVA SOM HISTORISKE PERSONER

## SYNDEN

Flere sider ved synden er behandlet under overskriften Det onde. Der er også grunnleggende spørsmål angående syndefallet tatt opp.

Hvilken følger fikk arvesynden for mennesket? Her kommer vi til temaet arvesynd i dogmatikken. Vi skal se på noen typiske syn, representert ved skikkelser i teologiens historie.

### ARVESYNDEN

Pelagius (rundt år 400, bospredikant i Rom):

Mennesket har i seg selv evnen til å velge mellom godt og ondt. Synden består bare i de enkelte viljeakter, i hva mennesket gjør. Ikke i noe naturens nedarvede forderv. De små barna som ikke bevisst har valgt noe ondt, er syndfrie. Pelagius mener at mennesket stort sett kan nå fram til syndfrihet, dvs. mer og mer unnvike det onde og velge det gode.

Hvorfor velger mennesket da så ofte det onde? På grunn av den lange vanen med å synde. Dårlig påvirkning. Det vi har arvet fra Adam, det dårlige eksempel.

Augustin (354-430)

Gikk imot Pelagius. Etter syndefallet er menneskets natur fordervet. Menneskets viljeretning berørt. Derfor drives det til å synde. Når et menneske tar imot frelsen, er det Gud som virker med sin uimotståelige nåde.

Cassianus (d.430/435)

Et syn imellom Pelagius og Augustin. Kalles gjerne nedsettende for semipelagianisme. Vil derfor ikke bruke det uttrykket, men er langt på vei enig med Cassianus. (Cassianus ganske nær pinsevennenes syn?)

Ifølge Cassianus: Arvesynden en realitet. Mennesket kan ikke frelse seg selv ved å holde loven. Men et noe mer positivt syn på menneskets vilje enn hos Augustin. Mennesket er å sammenligne med en person som er syk, ikke med en som er død. Den syke må til legen, men er ikke så syk at han ikke kan oppsøke legen. Mennesket kan i hvert fall si ja til frelsen.

Luther (1483-1546)

Mennesket er pga arvsynden ute av stand til å handle rettferdig - "overfor Gud". Vi kan ikke en gang si ja til Gud. Frelsen er helt og holdent Guds verk.

Melanchton (1497-1560)

Den senere Melanchton distanserer seg fra Luther: Mennesket er, ifølge Melanchton, i seg selv ute av stand til å si ja til Kristus på grunn av syndens forderv. Men når Den Hellige Ånd gjennom Ordets forkynnelse påvirker mennesket, kan det enten følge kallet eller avvise det.

"Når viljen drages av Den Hellige Ånd, kan den enten lyde eller sette seg til motverge." (sitat)

Flacius

Teologiske stridigheter fra rundt 1560 på luthersk hold. Flacius hevdet: Arvesynden er blitt menneskets vesen. Dette går for langt, sett også fra luthersk hold. Tilslører at mennesket er Guds skapning, på tross av synden. (Flacius ville avverge pelagianske tendenser.)

MODALSLI har ganske lettilgjengelige fremstillinger av de fleste av disse syn: Kp. 8.3 (s. 127-129) og kp. 14.2 (s. 217-219).

## Omvendelsen og den frie vilje/ Predestinasjonen (Modalsli, kp. 14)

Som naturlig er, er det en nær sammenheng mellom forståelsen av arvesynden og synet på omvendelsen, den frie vilje og predestinasjonen. Jeg tar derfor her med noen punkter om dette også.

### AUGUSTIN

Nåden som alene er opphavet til frelsen, er Guds kjærlighetsvilje - som er allmektig. Derfor: Det skyldes bare Guds vilje om noen blir frelst. Gud har fra evighet av utvalgt noen til å bli frelst. Frelsen skyldes dypest sett Gud alene, ikke noe hos mennesket - verken gjerninger eller menneskets vilje.

De som ikke blir frelst, er ikke utvalgt.

### LUTHER

Luther skrev sin bok Om den trellbundne vilje mot Erasmus "semipelagianske" synspunkter i hans bok Om den frie vilje. Luthers anliggende er at frelsen helt og holdent skal være av nåde, ved tro, helt uten gjerninger og prestasjoner. Mennesket kan/skal ikke engang prestere et "ja". Frelsen skyldes ene og alene Guds gjerning. Hvorfor virker så ikke Gud i alle, slik at de blir frelst? Det forstår vi ikke, sier Luther. Først i herlighetens lys skal det forstås.

Her kommer også Luthers skille mellom den skjulte og åpenbarte Gud inn (5 Mos. 29, 29): Det er den åpenbarte Gud, evangeliets Gud, vi skal holde oss til, sier han.

### ZWINGLI OG CALVIN

Calvin var enda mer radikal i sin predestinasjonslære enn Augustin: Gud har aktivt utvalgt både til frelse og fortapelse, ikke bare latt de fortapte bli i sin fortapte tilstand. (Zwingli lærte for øvrig det samme. Se Kristne kirker og trossamfunn s. 160). Ifølge Calvin ville Gud også syndefallet, alt til sin ære.

På dette punkt er selvsagt Calvin fullstendig på kollisjonskurs med Skriften.